

ANNEX 7

Hoe onderzoeksgebaseerd is het beleid inzake seksuele delinquenten in België? Een analyse van de specifieke bepalingen ten aanzien van seksuele delinquenten in drie wetteksten

Luc ROBERT, m.m.v. Magali DEBLOCK

INLEIDING

Het onderzoek naar seksuele delinquentie en seksuele delinquenten kent de afgelopen decennia een hoge vlucht. De wetenschappelijke aandacht lijkt daarmee grotendeels chronologisch te volgen op de publieke en strafrechtelijke aandacht voor deze feiten en de personen die ze plegen (Lussier, 2018). In België gaat die observatie zeker op. De beleidsmatige aandacht voor seksuele delinquentie nam in België vooral vanaf de zaak Dutroux toe. Op dat ogenblik was er internationaal al heel wat wetenschappelijk onderzoek voorhanden. In België is het onderzoek maar stapsgewijs gevolgd op de beleidsontwikkelingen en dan nog voornamelijk vanwege de forensische psychologie, psychiatrie en seksuologie, veel minder vanuit de criminologie. Ook daarin verschilt België niet sterk van andere landen. Het fenomeen van seksuele delinquentie is lange tijd in de marges van de criminologie gebleven (Lussier, 2018: 1).

In deze bijdrage staan we stil bij recent beleid inzake seksuele delinquenten en hoe wetenschappelijk onderbouwd dat is. Meer bepaald gaan we in op wetgeving waarbij seksuele delinquenten in het bijzonder aan bod komen. De keuze voor wetgeving als een vorm van beleid volgt uit het idee dat wetgeving de lijnen voor de strafrechtsbedeling uittekent, dat het de praktijk normeert en aanstuurt. Naast dat *inhoudelijk* argument is er ook een *pragmatische* reden om in te zoomen op wetgeving. Een studie van wetgeving, met inbegrip van de voorbereidende debatten, laat toe om na te gaan of er bij de debatten en in de wetgeving zelf gebruik is gemaakt van wetenschappelijk onderbouwing.

We gaan in het bijzonder in op de totstandkoming van de uitzondering qua advies en behandeling voor seksuele delinquenten in de wet die de externe rechtspositie regelt van personen veroordeeld tot een vrijheidsstraf, op de terbeschikkingstelling van de strafuitvoeringsrechtbank voor personen die wegens seksuele feiten veroordeeld zijn en op het woonverbod voor seksuele delinquenten. Aan de hand van een analyse van het gebruikte materiaal (*citation analysis*) en een beperkte inhoudsanalyse bekijken we de bijdrage van empirisch onderzoek naar seksuele delinquenten in deze drie wetteksten en de voorbereidende handelingen. Voor elke wettekst gaan we in de handelingen na of er verwijzingen zijn naar empirisch wetenschappelijk onderzoek, *welk* onderzoek, *hoe vaak* er naar onderzoek verwezen wordt en *of, hoe* en *hoe vaak* daarbij wetenschappelijke bevindingen worden aangehaald ter ondersteuning van de relevante bepalingen.

In de rest van deze bijdrage staan we eerst kort stil bij de geselecteerde wetteksten. Vervolgens formuleren we eerst onze onderzoeksvragen, staan we stil bij de drie wetteksten en de manier waarop we te werk gaan, om nadien de resultaten te presenteren. We sluiten af met een discussie over de implicaties van de bevindingen.

DRIE WETTEKSTEN

Inleiding

In dit deel staan we stil bij drie wetteksten waarvoor we zullen nagaan of en hoe er verwijzingen zijn naar wetenschappelijke inzichten omtrent daders van seksuele feiten. Deze wetteksten zijn geselecteerd omdat ze vrij recent zijn en omdat ze op één of andere manier inzoomen op plegers van seksuele delicten. Deze wetteksten, anders dan bijvoorbeeld ministeriële rondzendbrieven, laten toe om in de parlementaire debatten na te gaan of wetenschappelijk onderzoek mee aan de basis ligt en wat de invloed daarvan kan zijn. Per wettekst volgt hierna de relevante passage(s) met betrekking tot daders van seksuele feiten. We behandelen de artikelen zoals die in de oorspronkelijke wettekst opgenomen zijn, niet de wijzigingen nadien.

Advies en behandeling

Een eerste wettekst waar we bij stilstaan, is de wet van 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, gepubliceerd op 15 juni 2006 in het Belgische Staatsblad. Deze wet (hierna: WERV) regelt voor het eerst op een omvattende manier de externe rechtspositie van alle veroordeelden tot een vrijheidsstraf, met inbegrip van alle strafuitvoeringsmodaliteiten. Zo bevat de wet bepalingen inzake de tijdsvoorwaarden en contra-indicaties aangaande de uitgaansvergunning, het penitentiair verlof, de voorlopige en de voorwaardelijke invrijheidstelling.

De wet bevat enkele bepalingen die specifiek ingaan op personen veroordeeld wegens seksuele feiten. Artikel 32 WERV bepaalt dat voor personen veroordeeld wegens feiten omwille van voyeurisme, aanranding van de eerbaarheid, verkrachting of *grooming* of wegens feiten inzake ontucht of openbare zedenschennis, gepleegd op minderjarigen of met hun deelneming, een '*met redenen omkleed advies van een dienst die gespecialiseerd is in de begeleiding of de behandeling van seksuele delinquenten*' moet toegevoegd worden bij een vraag voor een bijzondere strafuitvoeringsmodaliteit. In dat advies spreekt de gespecialiseerde dienst zich uit over '*de noodzaak om een behandeling op te leggen*' (art. 32). Voor dezelfde groep veroordeelden geldt dat aan de toekenning van de strafuitvoeringsmodaliteit de voorwaarde kan verbonden worden van het volgen van een begeleiding of een behandeling bij een dienst die in de begeleiding of de behandeling van seksuele delinquenten is gespecialiseerd. Hoe lang deze begeleiding of behandeling moet gevolgd worden, wordt door de rechter of rechtbank bepaald (art. 41 WERV).

Naast deze uitzonderingen voor seksuele feiten bevat de WERV nog een andere bepaling waarin de aard van de feiten een rol speelt voor de strafuitvoering. De WERV voorziet in artikel 87 §1 dat de strafuitvoeringsrechter de door de strafrechter uitgesproken vrijheidsstraf met een uitvoerbaar gedeelte van maximum één jaar of minder kan vervangen door een werkstraf indien bepaalde omstandigheden in het leven van de veroordeelde daartoe nopen. In artikel 87 §2 WERV lijst de wetgever enkele uitzonderingen op die van een dergelijke omzetting geen gebruik kunnen maken. Bij de uitzonderingen zitten verkrachting en het plegen van seksuele feiten inzake ontucht of openbare zedenschennis gepleegd op de persoon van een minderjarige of met hun deelneming¹.

Aan de WERV is ruim een decennium van voorbereiding voorafgegaan, met inbegrip van een proeve van voorontwerp door professor Dupont en een expertencommissie, de zogenaamde commissie Holsters. De zaak Dutroux doorkruiste die voorbereidingen en leidde als tijdelijke maatregel tot een nieuwe regeling van de voorwaardelijke invrijheidstelling. Die besprekingen zijn eveneens doorgenomen voor zover ze de relevante passages over seksuele delinquenten uit de WERV beïnvloed hebben.

Terbeschikkingstelling van de strafuitvoeringsrechtbank

De nieuwe regeling van de terbeschikkingstelling kwam er in de periode dat tal van nieuwe wetten ingevoerd werden in de sfeer van de strafuitvoering, met inbegrip van een nieuwe wet over de internering, de bovenvermelde WERV en een wet die strafuitvoeringsrechtbanken installeert.

De wet van 26 april 2007 betreffende de terbeschikkingstelling van de strafuitvoeringsrechtbank, gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad op 13 juli 2007, vervangt de vroegere terbeschikkingstelling van de regering (zie hierover Goethals, 1991; zie ook Cartuyvels, 2013). Eén belangrijke wijziging betreft de verschuiving van de focus die bij de oplegging van de terbeschikkingstelling doorslaggevend is: niet langer staat de persoonlijkheid van diegene die de feiten pleegt centraal, maar ligt de focus op de feiten die gepleegd zijn (Verpoest & Vander Beken, 2007)².

Krachtens deze wet wordt in het Strafwetboek een onderafdeling I bis ingevoegd met artikelen 34bis tot en met artikel 34quinquies. De terbeschikkingstelling van de strafuitvoeringsrechtbank (hierna: TBS) wordt ingesteld als een bijkomende straf ten aanzien van *personen die bepaalde ernstige strafbare feiten plegen die de integriteit van personen aantasten* en duurt minimaal vijf en maximaal 15 jaren³. Deze bijkomende straf gaat in na het verstrijken van de effectieve hoofdgevangenisstraf of van de opsluiting (art. 34bis SW.).

¹ De andere uitzonderingen betreffen gijzeling en doodslag (art. 87 §2 WERV).

² Volgens Cartuyvels heeft de figuur van de gewoontemisdadiger in die verschuiving plaats geruimd voor "*roofdier*-figuren, waarvan de seksuele delinquent het archetype is" (Cartuyvels, 2013: 54).

³ Ook dit is een belangrijke wijziging. Voor de nieuwe regeling kon de terbeschikkingstelling van de regering worden opgelegd voor een periode van één jaar tot een maximum periode van 20 jaren, terwijl het minimum nu is opgetrokken en het maximum is verlaagd (zie ook Verpoest & Vander Beken, 2007: 22-23).

In een aantal door de wet bepaalde misdrijven wordt de TBS verplicht opgelegd. Daaronder valt ook één bepaling omtrent seksuele feiten. Artikel 34ter SW. bepaalt een *verplichte oplegging van TBS* bij veroordelingen tot een criminele straf op grond van artikel 376, eerste lid SW. en verwijst naar verkrachting of aanranding van de eerbaarheid die de dood veroorzaakt van de persoon op wie de feiten zijn gepleegd, strafbaar met opsluiting van 20 tot 30 jaar⁴.

Daarnaast voorziet de wet ook een *facultatieve oplegging van TBS*, waarbij in artikel 34quater SW., onder 3°, meerdere seksuele delicten opgesomd worden (aanranding van de eerbaarheid, verkrachting en voyeurisme) als basis voor de facultatieve TBS⁵. Seksuele delicten kunnen dus in een aantal gevallen leiden tot een facultatieve en in één geval tot een verplichte oplegging van een TBS van vijf tot 15 jaar.

Woonverbod

Een derde wet is recenter, maar het woonverbod dat daarmee geïnstalleerd wordt, maakte eerder meermaals het voorwerp uit van wetsvoorstellen⁶. Als idee was het woonverbod dus niet nieuw⁷.

De wet van 14 december 2012 tot verbetering van de aanpak van seksueel misbruik en feiten van pedofilie binnen een gezagsrelatie, gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad op 22 april 2013, bevat in hoofdstuk 4 een bepaling tot invoering van een woonverbod. Artikel 5 bepaalt dat er een vierde punt wordt ingevoegd in artikel 382bis, eerste lid, van het Strafwetboek. De bepaling luidt: “4° te wonen, te verblijven of zich op te houden in de deur

⁴ De bepalingen in artikel 34bis verwijzen naast verkrachting en aanranding van de eerbaarheid ook naar herhaling van misdaad op misdaad (met uitsluiting van politieke misdrijven), naar terroristische misdrijven, foltering met de dood tot gevolg, zonder het oogmerk om te doden, en de ontvoering of gevangenhouding die de dood ten gevolge heeft.

⁵ Naast seksuele delicten wordt verwezen naar een nieuwe veroordeling wegens gelijkaardige feiten na een gevangenisstraf van minstens vijf jaar wegens ernstige fysieke of geestelijke gevolgen, naar misdrijven ten aanzien van de inwendige veiligheid van de staat, ernstige schendingen van het internationaal humanitair recht, gijzeling, doodslag, het onderwerpen van een persoon aan een onmenselijke behandeling, het gebruik van minderjarigen en van kwetsbare personen met het oog op het plegen van een misdaad of een wanbedrijf, brandstichting met gewonden, doodslag om vernieling of beschadiging te vergemakkelijken of de straffeloosheid ervan te verzekeren en veroordelingen op basis van andere delicten ingeval van samenloop van een misdaad (art. 34 quater, 1°-4° SW.).

⁶ Deze zijn, chronologisch, een voorstel van wet (R. Landuyt et al.), ingediend op 22 oktober 2008, wat het woonverbod voor veroordeelden voor bepaalde zedenfeiten betreft, *Parl.St.* Kamer 2008-09, Nr.52 K1509/001; een voorstel van wet (G. Swennen et al.), ingediend op 16 december 2008, wat het woonverbod voor veroordeelden voor bepaalde zedenfeiten betreft, *Parl.St.* Senaat 2008-09, Nr.4-1077/1; een voorstel van wet (B. Schoofs et al.), ingediend op 3 maart 2009, betreffende de bekendmaking van, het woonverbod voor en de uitsluiting tot eerherstel van veroordeelde pedofielen, *Parl.St.* Kamer 2008-09, Nr.52 K1846/001; een voorstel van wet (A. Van dermeersch et al.), ingediend op 24 maart 2009, betreffende de bekendmaking van het woonverbod en de uitsluiting tot eerherstel van veroordeelde pedofielen, *Parl.St.* Senaat 2008-09, Nr.4-1244/1; en het voorstel van wet (R. Landuyt et al.), ingediend op 29 juli 2010, wat het woonverbod voor veroordeelden voor bepaalde zedenfeiten betreft, *Parl.St.* Kamer, Nr.53 K0037/001.

⁷ Bovendien bestaat al langer de mogelijkheid om aan veroordeelden tot een vrijheidsstraf, in het kader van strafuitvoeringsmodaliteiten, ook regioverboden als een geïndividualiseerde voorwaarde op te leggen, zonder daarbij beperkt te blijven tot seksuele delinquenten. De vroegere Commissies Voorwaardelijke Invrijheidstelling, ingevoerd in 1999, konden dit al als voorwaarde opleggen bij een eventuele toekenning van een voorwaardelijke invrijheidstelling.

de bevoegde rechter bepaalde aangewezen zone. De oplegging van die maatregel moet met bijzondere redenen worden omkleed en rekening houden met de ernst van de feiten en met de reclasseringsmogelijkheden voor de veroordeelde.”

Het woonverbod geldt ten aanzien van personen die volgens artikel 382bis SW. een seksueel delict hebben ‘gepleegd op de persoon van een minderjarige of met zijn deelneming’ en loopt gedurende ‘een termijn van een jaar tot twintig jaar’. Dit betekent dat uitsluitend personen die ten aanzien of met behulp van een minderjarige een seksueel feit gepleegd hebben, een woonverbod opgelegd kunnen krijgen.

Het woonverbod gaat in “op de dag van de veroordeling met uitstel of op de dag dat de veroordeelde zijn gevangenisstraf heeft ondergaan of dat zijn straf verjaard is ingeval hiervoor geen uitstel is verleend en, in geval van vervroegde invrijheidstelling, op de dag van zijn invrijheidstelling voorzover deze niet herroepen wordt” (art. 389 SW).

Het woonverbod voor seksuele delinquenten die hun feiten op of met behulp van een minderjarige gepleegd hebben (geregeld aangeduid als het ‘*woonverbod voor pedofielen*’), kwam er in de nasleep van klachten over seksueel misbruik in het kader van de Rooms-katholieke kerk, gevolgd door een bijzondere Parlementaire commissie.

OP ZOEK NAAR WETENSCHAPPELIJK ONDERZOEK: REFERENTIES EN INHOUD

We belichten in dit deel wat we zoeken en hoe we te werk gaan. Het doel is om na te gaan of er bij de totstandkoming van de relevante bepalingen in deze wetteksten, op een direct te achterhalen manier, gebruik gemaakt is van wetenschappelijke inzichten op basis van empirisch onderzoek over seksuele delinquenten en/of seksuele delinquentie.

We verrichten een analyse van de *referenties* naar onderzoek (*citation analysis*) en een beperkte inhoudsanalyse. *Citation analysis* laat toe om in kaart te brengen welke studies terugkomen in het beleidsdiscours (zie bv. Smet, 2013: 81). Daarnaast bekijken we *inhoudelijk* hoe het geciteerde onderzoek aan bod komt in de voorbereidingen van de betreffende juridische bepalingen.

Meer bepaald gaan we voor elke wettekst in de handelingen na of er verwijzingen zijn naar empirisch wetenschappelijk onderzoek, *welk* onderzoek het betreft, *hoe vaak* er naar onderzoek verwezen wordt, wat de verwachte *doelstellingen* van de relevante bepalingen zijn en *of, hoe, hoeveel* en *hoe vaak* daarbij wetenschappelijke bevindingen worden aangehaald ter ondersteuning van die doelstellingen.

Het is onze bedoeling om de referenties af te toetsen naar hun wetenschappelijk gehalte, om ze te situeren aan de hand van de methodologische kwaliteitscriteria zoals die in een internationaal regelmatig aangewende schaal terugkomt (de *Maryland Scientific Scale of Methods*, MSSM, zie o.a. Sherman et al., 1998) en om hun inhoudelijk gebruik te toetsen en af te zetten tegen de internationale empirische kennisbasis. Wanneer aan de hand van meta-analyses en *systematic reviews* een tendens blijkt uit bevindingen, dan geeft dat een

ijkpunt weer waarmee de gebruikte studie kan vergeleken worden qua inhoud en bevindingen.

We doen dit voor alle voorbereidende handelingen die in de voorbereiding van de wettekst beschikbaar zijn. Dit betreffen in de eerste plaats alle documenten die doorheen het traject in de Kamer en/of de Senaat voorafgingen aan de wet zelf, vanaf het ingediende wetsontwerp of wetsvoorstel, overheen de amendementen, adviezen en verslagen tot en met het document van de aangenomen tekst in de commissie voor de Justitie. De stemming in de plenaire vergadering is eveneens doorgenomen, maar op dat ogenblik komt er geen inhoudelijke onderbouw meer aan bod; alle voorbereidend werk is dan in principe afgelopen. Is er een voorgaand verslag van experts, dan is inbegrepen in de analyse. Dat geldt voor de WERV (vanaf het voorontwerp van professor Lieven Dupont, over de concepttekst over de externe rechtspositie door de Commissie basiswet gevangeniswezen, tot aan het verslag van de subcommissie externe rechtspositie van de zogenaamde commissie Holsters). Voor het woonverbod is de tekst van de bijzondere parlementaire commissie die in de nasleep daarvan is opgericht, ook doorgenomen.

De methode die we hanteren bij de *citation analysis* is eenvoudig: per voorbereidend stuk en per wettekst noteren we de referenties naar wetenschappelijk onderzoek (welke?) en we turven het aantal wetenschappelijke verwijzingen naar empirisch onderzoek over seksuele delinquenten (hoeveel?). De aanpak bij de inhoudsanalyse is eveneens relatief eenvoudig. We gaan na hoe de bevindingen van het geciteerde empirisch onderzoek aan bod komen in de parlementaire handelingen en hoe die gerelateerd zijn aan de bepalingen inzake seksuele delinquenten. Dit komt in eerste instantie overeen met wat Weiss als het '*problem-solving model*' aanduidt, "*the direct application of the results of a specific social science study to a pending decision*", met de verwachting "*that research provides empirical evidence and conclusions that help to solve a policy problem*" (Weiss, 1979: 427). Dit wordt ook onder de bredere noemer aangeduid als *instrumenteel kennisgebruik* (naar Weiss & Bucuvalas, 1980, geciteerd in Smet, 2013: 60-62). Dat verwijst naar "*het direct gebruik van kennis/gegevens bij het vormgeven van beleid [...]. De kennis wordt aangewend om een probleem op te lossen, om een keuze te maken over de manier waarop een issue moet worden aangepakt*" (Smet, 2013: 60). Voor zover dit mogelijk is aan de hand van de voorbereidende teksten, bekijken we ook andere vormen van kennisgebruik⁸.

⁸ Weiss (1979) onderscheidt 7 types van '*research utilization*': een '*knowledge-driven model*', een '*problem-solving model*', een '*interactive model*', een '*political model*', een '*tactical model*', een '*enlightenment model*' en '*research as part of the intellectual enterprise of the society*'. Nadien volgden meer typologieën, waarvan een vaak gebruikte die van Weiss en Bucuvalas uit 1980 is (zie Smet, 2013). Naast instrumenteel kennisgebruik bestaan ook het conceptueel kennisgebruik en het symbolisch kennisgebruik (zie Smet, 2013: 60-62). Onder *conceptueel kennisgebruik* verstaan we de bredere invloed van kennis op de manier dat men denkt over een bepaald thema, een binnensijpelen van de wetenschappelijke kennis in het bredere denken over een onderwerp. *Symbolisch kennisgebruik* verwijst naar het gebruik van kennis door beleidsmakers "*voor een doel dat weinig van doen heeft met de inhoud van het onderzoek*". Wetenschappelijk onderzoek wordt bijvoorbeeld gebruikt als een '*wetenschappelijke back-up*' voor een bepaald standpunt dat de beleidsmaker eerder al had (Smet, 2013: 60-61).

RESULTATEN OVER DE WETENSCHAPPELIJKE ONDERBOUW

Inleiding

Eerst gaan we in op de resultaten van de *citation analysis*. Die resultaten kunnen zeer kort voorgesteld worden. Referenties naar specifiek onderzoek over seksuele delinquenten of delinquentie blijven achterwege (voor zover het de bestudeerde bepalingen aangaat), daar waar juridische en criminologische referenties enkele malen voorkomen in de voorbereidende handelingen. Vervolgens nemen we de *inhoud* van de voorbereidende documenten in beschouwing. Daarbij vinden we wel informatie, doch opnieuw blijft dit zeer beperkt. De inhoudelijke onderbouwing van de bepalingen doet vooral denken aan symbolisch kennisgebruik en in mindere mate aan instrumenteel kennisgebruik.

Referenties naar wetenschappelijk onderzoek

Onze focus ligt in dit deel op het in kaart brengen van wetenschappelijke literatuur die aangewend is bij de totstandkoming van de bepalingen inzake seksuele delinquenten in de WERV, bij de TBS en bij het woonverbod. Wat de analyse van referenties naar wetenschappelijk materiaal betreft, zijn alle voorbereidende stukken doorgenomen in de *rechtstreekse* aanloop naar de WERV, de TBS en naar de invoering van het woonverbod. Het betreffen respectievelijk 24, 7 en 13 documenten.

Daarnaast zijn ook voorgaande commissieverslagen van experts (in het kader van de WERV) en een bijzondere Kamercommissie over seksueel misbruik naar aanleiding van schandalen over misbruik door geestelijken doorgenomen. Wanneer een bepaling gebaseerd is op een voorgaande wettekst of er een afleiding van is, dan is de voorgaande wettekst ook geanalyseerd, met inbegrip van de bijhorende debatten. Dit is het geval voor de WERV met de verwijzingen naar de wet van 5 maart 1998 die in de onmiddellijke nasleep van de zaak Dutroux de voorwaardelijke invrijheidstelling hervormde⁹.

Voor de bepalingen over advies en behandeling van seksuele delinquenten zijn het wetsontwerp met de memorie van toelichting, de 2 verslagen van de Commissie voor de Justitie van de Senaat en het verslag van de Commissie voor de Justitie van de Kamer en alle stukken ter amendering doorgenomen. Er is geen enkele wetenschappelijke bron aangehaald ter onderbouwing van de bepalingen over een verplicht advies en de optionele behandeling van seksuele delinquenten bij het aanvragen van bijzondere strafuitvoeringsmodaliteiten.

⁹ Voluit is het de wet van 5 maart 1998 betreffende de voorwaardelijke invrijheidstelling en tot wijziging van de wet van 9 april 1930 tot bescherming van de maatschappij tegen de abnormalen en de gewoontemisdadigers, vervangen door de wet van 1 juli 1964, *BS* 2 april 1998 (kortweg: wet van 5 maart 1998 betreffende VI). Deze wet dient als voorloper van de WERV te worden gezien en vormt één samenhangende geheel met de oprichting van nieuwe instanties, de door de Strafvueroeringsrechtbanken vervangen Commissies voor de Voorwaardelijke Invrijheidstelling. Zie de wet van 18 maart 1998 tot instelling van de commissies voor de voorwaardelijke invrijheidstelling, *BS* 2 april 1998.

Ook in het wetsontwerp en de memorie van toelichting dat tot de wet in 1998 leidde, in het rapport van de Commissie voor de Justitie voor de Kamer en dat voor de Senaat en in de bijhorende amendementen zijn geen expliciete referenties naar wetenschappelijk onderzoek over seksuele delinquenten terug te vinden. Hetzelfde geldt voor de verslagen van de expertcommissies. Het voorontwerp van Lieven Dupont (Dupont, 1998), de conceptnota externe rechtspositie van veroordeelde gedetineerden en instelling van penitentiaire rechtbanken van de Commissie basiswet gevangeniswezen en rechtspositie van gedetineerden vermeldt geen enkele verwijzing naar onderzoek over seksuele delinquenten, maar wijdt zelf ook in haar voorontwerp geen enkele bepaling aan seksuele delinquenten¹⁰. Voor de Commissie strafuitvoeringsrechtbanken, externe rechtspositie van gedetineerden en straftoemeting gaat dat ook op¹¹.

Voor de bepalingen over de verplichte en facultatieve TBS ten aanzien van seksuele delinquenten zijn het wetsontwerp met de memorie van toelichting, het verslag van de Commissie voor de Justitie van de Senaat en het verslag van de Commissie voor de Justitie van de Kamer en alle stukken ter amendering doorgenomen. Ook hierbij is er geen enkele wetenschappelijke bron aangehaald ter onderbouwing van de bepalingen over het opleggen van een TBS of een extra lange gevangenisstraf of controlemaatregel bij seksuele delinquenten.

Voor de bepaling inzake het woonverbod geldt eenzelfde vaststelling. Het wetsvoorstel met de memorie van toelichting is doorgenomen, evenals het verslag van de Commissie voor de Justitie van de Kamer en het verslag van de Commissie voor de Justitie van de Senaat en alle amendementen. Er is geen enkele referentie naar een wetenschappelijke bron over het woonverbod aangetroffen in deze documenten. Ook in het rapport van de bijzondere Commissie die inging op de vele getuigenissen over seksueel misbruik binnen de Kerk staat geen enkele expliciete referentie naar wetenschappelijk onderzoek over een woonverbod, regioverbod of verblijfsverbod voor seksuele delinquenten¹².

Samenvattend is er voor deze drie belangrijke wetteksten geen enkele verwijzing teruggevonden naar empirisch onderzoek dat raakt aan de aspecten die in de bepalingen over seksuele delinquenten behandeld worden.

¹⁰ Commissie voor de Justitie, Eindverslag van de commissie “basiswet gevangeniswezen en rechtspositie van gedetineerden”, Verslag namens de Commissie voor de Justitie, *Parl.St.* 2000-01, Kamer, Nr.50 1076/001, 357-440 (deel IV van het eindrapport).

¹¹ Slechts één specifieke verwijzing naar seksuele delinquenten is terug te vinden in het expertrapport. Zie: Commissie “strafuitvoeringsrechtbanken, externe rechtspositie van gedetineerden en straftoemeting”, Eindverslag. Deel I. Algemene inleiding – Strafuitvoeringsrechtbanken en externe rechtspositie van gedetineerden, onuitgegeven, 2003, p.87, waar de memorie van toelichting bij het voorontwerp verwijst naar een op te stellen Koninklijk Besluit over het dossier voor voorwaardelijke invrijheidstelling, waaronder een advies van een gespecialiseerde dienst in de begeleiding of behandeling van seksuele delinquenten.

¹² Bijzondere Commissie betreffende de behandeling van seksueel misbruik en feiten van pedofilie binnen een gezagsrelatie, inzonderheid binnen de Kerk, Verslag van 31 maart 2011 betreffende de behandeling van seksueel misbruik en feiten van pedofilie binnen een gezagsrelatie, inzonderheid binnen de Kerk, *Parl.St.* Kamer, 2010-11, Nr.53 0520/002.

Wetenschappelijke inzichten: een inhoudsanalyse

De inhoudsanalyse laat toe om in kaart te brengen of er inhoudelijk wel wetenschappelijke inzichten doorgesijpeld zijn tot bij de wetgever, zonder dat die expliciet naar een bron verwijst.

Wat het advies en de begeleiding of behandeling van seksuele delinquenten betreft, valt één wijziging op ten aanzien van voorgaande regelgeving. De bepalingen in artikel 32 (advies) en 41 (begeleiding of behandeling) WERV zijn sterk gebaseerd op artikelen uit de wet van 5 maart 1998 betreffende VI. Artikel 3 §3 4°, eerste lid, van de wet van 5 maart 1998 betreffende VI bevat de bepaling zoals die nadien in artikel 32 WERV terug te vinden is, zij het met de toevoeging in de WERV dat het advies moet ingaan op de noodzaak van een behandeling. Dat is een wijziging ten aanzien van de vroegere wet, waar krachtens artikel 4 §5 3° lid bepaald was dat personen die veroordeeld zijn wegens seksuele delicten (het artikel verwijst naar de artikelen 372 tot 378 SW.), bij de toekenning van een voorwaardelijke invrijheidstelling ‘*een begeleiding of een behandeling bij een dienst die in de begeleiding of behandeling van seksuele delinquenten is gespecialiseerd*’ als voorwaarde moeten opgelegd krijgen. Van een verplichting tot begeleiding of behandeling is de WERV dus gegaan naar de evaluatie van de noodzaak om een behandeling te ondergaan. Artikel 41 WERV bevat een uitbreiding (qua *feiten*, met inbegrip van de artikelen 379 tot 387 SW. indien gepleegd op of met behulp van minderjarigen en qua *strafuitvoeringsmodaliteiten*, dus niet langer beperkt tot de voorwaardelijke invrijheidstelling), naast de bepaling dat aan daders van seksuele feiten als voorwaarde ‘*het volgen van een begeleiding of een behandeling*’ bij een gespecialiseerde dienst *kan* opgelegd worden. Die wijziging is in overstemming met internationale literatuur, namelijk dat niet elke persoon die seksuele feiten pleegt, gebaat is bij een specifieke behandeling of begeleiding. Er is geen verwijzing naar dergelijke inzichten. Het is ook mogelijk dat de wetgever de keuze om iemand al dan niet een begeleiding of behandeling op te leggen, aan de toen nieuw op te richten Strafvueroeringsrechtbanken wilde overlaten. De eerdere regeling kwam er tijdens de Dutroux affaire, toen het voortbestaan van de voorwaardelijke invrijheidstelling aan een zijden draadje hing; mogelijks was de keuze voor een verplichte begeleiding of behandeling van seksuele delinquenten een compensatiemaatregel om toch de voorwaardelijke invrijheidstelling te kunnen behouden¹³.

Wat de TBS betreft, bevatten de parlementaire stukken geen inhoudelijke wetenschappelijke bevindingen die de verplichte, dan wel een facultatieve toepassing van de terbeschikkingstelling van de strafuitvoeringsrechtbank onderbouwen. In de memorie van toelichting bij het wetsontwerp verwijst de regering naar de mogelijkheid om ‘*personen die bijzonder afschuwelijke misdrijven hebben begaan [...] om evidente redenen van openbare veiligheid en om hen te beletten nieuwe misdrijven te plegen*’ een bijkomende straf op te

¹³ Dit werd eerder al gesuggereerd door Snacken (2007: 158): “*The emphasis on special criteria and treatment, but also preventive detention for sex offenders and introduction of stricter criteria for granting and revoking parole in general, can be seen as the political price that had to be paid to keep parole eligibility open to all prisoners.*”

leggen¹⁴. Verder in de memorie van toelichting spreekt de regering over de mogelijkheid om ‘*recidivisten*’ en ‘*personen die bijzonder afschuwelijke misdrijven hebben begaan*’ in de gevangenis te houden ‘om evidente redenen van openbare veiligheid en om hen te beletten nieuwe misdrijven te plegen’¹⁵. De breuklijn tussen de verplichte en de facultatieve TBS definieert de wetgever op basis van de ernst van de feiten, waarbij de facultatieve oplegging kan volgen uit ‘*andere onduldbare situaties [...] die niet hetzelfde afschuwelijke karakter*’ hebben als de gevallen bij de verplichte oplegging¹⁶. De doelstelling bij beide vormen van de TBS is gedeeld: *incapacitatie* of onschadelijkmaking van de dader voor zover dat nodig is na de hoofdstraf en met uitbreiding *individuele preventie*, het zoveel mogelijk voorkomen dat de dader opnieuw feiten pleegt (o.a. door een langere periode onder controle te staan indien de veroordeelde niet langer in detentie verblijft). De voorbereidende teksten verwijzen op geen enkele manier naar wetenschappelijk onderzoek, niet omtrent de indeling verplicht/facultatief, niet over de duur (vijf tot 15 jaren), niet over de focus die in deze wet op de feiten komt te liggen, daar waar de terbeschikkingstelling voordien gebaseerd was op de persoon van de dader. Ook over de vermeende recidive-verminderende werkzaamheid van een langer verblijf in detentie en over een eventuele zeer langdurige controle in de gemeenschap en de recidive-beperkende effecten die daarbij verondersteld worden, is in de voorbereidende handelingen bij de TBS niets terug te vinden dat een wetenschappelijke onderbouwing suggereert.

Het woonverbod voor bepaalde seksuele delinquenten is evenmin wetenschappelijk onderbouwd. Er zijn geen verwijzingen naar wetenschappelijk onderzoek over territoriale verboden voor seksuele delinquenten teruggevonden, niet in de oude wetsontwerpen en niet in de rechtstreekse voorbereidende handelingen. Ook in het verslag van de bijzondere commissie komt geen wetenschappelijk materiaal over het woonverbod ter sprake, terwijl de commissieleden wel bij de aanbevelingen ineens, zonder inhoudelijke motivatie, het woonverbod als één van de aanbevelingen formuleren. De aanbevelingen van de Commissie worden expliciet vermeld bij de introductie van het uiteindelijke wetsvoorstel dat uitmondde in het woonverbod. Ook in de eerdere wetsvoorstellen werd geen wetenschappelijk materiaal aangehaald ter ondersteuning van een woonverbod. Wel is een paar keer verwezen naar de situatie in de Verenigde Staten en het bestaan van een register van seksuele delinquenten, maar de indieners van deze voorstellen lieten daarbij na om na te gaan of er ook evidentie bestaat over de werkzaamheid. Ze stelden enkel dat ‘[d]e openbare veiligheid de hoogste prioriteit [heeft]’ en dat het ‘*huidige strafbeleid ‘veel te laks’ is ten aanzien van seksuele delinquenten en ‘pedofielen in het bijzonder*’¹⁷. De toelichting bij

¹⁴ Wetsontwerp betreffende de terbeschikkingstelling van de strafuitvoeringsrechtbank, *Parl.St.*, 2006-07 Senaat, nr.3-2054/1, p.2.

¹⁵ *Ibid.*, p.4.

¹⁶ *Ibid.*, p.5-6.

¹⁷ Beide wetsvoorstellen komen van vertegenwoordigers van het Vlaams Belang. Het betreffen een voorstel van wet (B. Schoofs et al.), ingediend op 3 maart 2009, betreffende de bekendmaking van, het woonverbod voor en de uitsluiting tot eerherstel van veroordeelde pedofielen, *Parl.St.* Kamer 2008-09, Nr.52 K1846/001, en een daarop geïnspireerd voorstel, te weten het voorstel van wet (A. Van dermeersch et al.), ingediend op 24 maart 2009, betreffende de bekendmaking van het woonverbod en de uitsluiting tot eerherstel van veroordeelde pedofielen, *Parl.St.* Senaat 2008-09, Nr.4-1244/1.

deze twee voorstellen verwijst in de inleiding naar een pedoseksueel die bij zijn vrijlating wou terugkeren naar zijn eerdere buurt in het Limburgse Hechtel, in de nabijheid van slachtoffers, hetgeen tot lokale commotie leidde.

Uit bovenstaande mag niet zomaar geconcludeerd worden dat wetenschappelijke inzichten helemaal afwezig zijn. Kennis kan ook via experts de wetgever bereiken. Die experts kunnen tussenkomen in hoorzittingen of (mee) instaan voor een deel van het voorbereidend werk bij de indiening van een wetsvoorstel of –ontwerp. Experts hebben in België nog enige invloed bij politici en media, wat een buffer kan zijn tegen ‘expressieve’ of populistische wetgeving (bv. Snacken, 2007: 185). Anderzijds is de invloed van een expert relatief, in de zin dat men gehoord en vervolgens deels of volledig genegeerd kan worden, dat de kennis of inzichten die men als expert aanbrengt naast andere (niet-wetenschappelijke) overwegingen spelen en dat experts geen ‘neutrale vertegenwoordigers’ zijn van een ganse discipline, maar zelf ook accenten leggen en opvattingen kunnen hebben die niet altijd voor de volle 100% op *evidence* gestoeld zijn. De invloed van experts blijkt niet op een rechtstreekse manier voor de bepalingen waarop we hier ingaan¹⁸.

¹⁸ Tenzij de stelling van ‘de vertegenwoordiger van de minister’ in de voorbereidende handelingen bij de wet van 5 maart 1998 “*dat het onjuist is om te beweren dat het merendeel van de seksuele delinquenten onbehandelbaar zou zijn.*”, waarna hij vermeldt dat er weinig wetenschappelijk onderzoek over behandeling en terugval bij seksuele delinquenten bestaat. Zie Commissie voor de Justitie, Verslag over wetsontwerp betreffende de voorwaardelijke invrijheidstelling en tot wijziging van de wet van 9 april 1930 tot bescherming van de maatschappij tegen de abnormalen en de gewoontemisdadigers, vervangen door de wet van 1 juli 1964. Wetsontwerp tot instelling van de commissies voor de voorwaardelijke invrijheidstelling. Wetsvoorstel tot wijziging van de wet van 31 mei 1888 tot invoering van de voorwaardelijke invrijheidstelling in het strafstelsel. Wetsvoorstel tot beperking van de proeftijd of van de voorwaardelijke invrijheidstelling voor personen die veroordeeld zijn wegens diefstal met geweld of bedreiging en die het gestolene niet teruggeven. Wetsvoorstel tot wijziging van de wet van 31 mei 1888 tot invoering van de voorwaardelijke invrijheidstelling in het strafstelsel, teneinde zware misdrijven effectiever te bestraffen. Wetsvoorstel strekkende tot het herstellen van de rechterlijke bevoegdheid inzake strafrechtelijke veroordelingen door afschaffing van de wet van 31 mei 1888 tot invoering van de voorwaardelijke invrijheidstelling in het strafstelsel. Wetsvoorstel tot wijziging van de wet van 31 mei 1888 tot invoering van de voorwaardelijke invrijheidstelling in het strafstelsel. Wetsvoorstel tot invoering in het Strafwetboek van niet-reduceerbare straffen voor bijzonder zware misdrijven. Wetsvoorstel houdende verscherping van het toezicht op personen die in vrijheid zijn gesteld of veroordeeld na zedenfeiten met minderjarigen. Wetsvoorstel tot wijziging van de wet van 1 juli 1964 tot bescherming van de maatschappij tegen abnormalen en gewoontemisdadigers om de waarborgen voor de invrijheidstelling aan de geïnterneerden te vergroten, Verslag namens de Commissie voor de Justitie (door Luc Willems en Thierry Giet), *Parl. St. Kamer* 1997-98, 12 januari 1998, Nr.1070/8 – 96/97, p.63. Snacken haalt deze debatten ook aan en wijst in de nasleep van de Dutroux-affaire naar “*the clash between the emotional rhetoric of representatives who claimed that no sexual pervert could be successfully treated and who distrusted the very idea of protection of the public through treatment, and the more rational, expert-based stance of the minister and his advisers*”, waaruit een compromis uit de bus kwam (verplicht advies en verplichte behandeling voor seksuele delinquenten bij een voorwaardelijke invrijheidstelling) (Snacken, 2007: 188).

DISCUSSIE EN CONCLUSIE

We gaan hier in op de interpretatie van bovenstaande vaststellingen. Eerst staan we stil bij de afwezigheid van relevante referenties. Vervolgens gaan we in op wat we uit de inhoudsanalyse kunnen afleiden.

Alleszins blijkt dat er geen rechtstreekse verwijzingen naar wetenschappelijke bronnen zijn voor de bepalingen die we hier in beschouwing genomen hebben. Daarmee zijn meteen meerdere onderzoeksvragen beantwoord (welke bronnen?, hoeveel?, hoe vaak geciteerd?). Wel worden er zelfs in de voorbereidende handelingen wetenschappelijke bronnen aangehaald, zij het over andere elementen: het betreffen bronnen over wetgeving, rechtsleer, maar ook wetenschappelijke bronnen over empirisch onderzoek naar invrijheidstelling, referenties naar onderzoek over seksuele delinquenten, zonder dat het aangehaalde bronnenmateriaal inzoomt op de hier onderzochte elementen uit de bepalingen van de drie wetteksten. De resultaten van deze beperkte *citation analysis* mogen echter niet veralgemeend worden. Die beperking hangt samen met de methode zelf: het is niet omdat er in enkele teksten niet expliciet naar (bepaalde) bronnen verwezen wordt, dat die bevindingen ook voor andere teksten opgaat (zie ook bv. Smet, 2013). Een uitbreiding naar meer wetteksten strekt tot aanbeveling in onderzoek.

De inhoudsanalyse dient eveneens te worden uitgebreid, zowel qua aantal wetteksten als qua methodologie. Idealiter worden de indieners van dergelijke wetsvoorstellen of –ontwerpen gecontacteerd voor een interview, zodat kan worden gereconstrueerd hoe zij tot de betreffende bepalingen zijn gekomen.

Het valt op dat politici in de context van de strafuitvoering en al zeker over seksuele delinquenten, amper lijken gebruik te maken van gespecialiseerde literatuur ter onderbouwing van hun wetsvoorstellen of –ontwerpen. Onze wetgever komt ertoe om nieuwe strafbaarstellingen in te voeren of om de minimale strafrechtelijke reactie op te trekken (TBS), zonder dat er gewag gemaakt wordt van een voorstudie, een beleidsvoorbereidend onderzoek, van een pilootproject, laat staan van methodologisch zeer doorgedreven (quasi-)experimenteel onderzoek, in eigen land of in het buitenland. In de benadering van seksuele delinquenten en seksuele delinquentie wijzen de drie wetteksten op dit vlak op de afwezigheid van ook maar enige *evidence base*. De afwezigheid van wetenschappelijke input over de bepalingen waarop hier is gefocust, wijst minstens op weinig wetenschappelijke onderbouw, zelfs al zouden experts op de achtergrond meegespeeld hebben.

Het ontbreken van onderzoek is niet uitsluitend op het conto van de wetgever te schrijven. Er zijn talrijke vraagstukken waarover er nog geen kwaliteitsvol empirisch onderzoek met duidelijke conclusies beschikbaar is. De wetgever is zelfs vragende partij voor meer wetenschappelijk onderzoek naar (daders en slachtoffers van) seksueel misbruik. Dat komt expliciet naar voor in de aanbevelingen van de Bijzondere Commissie naar aanleiding van het seksueel misbruik in de Kerk: “*Aanbeveling 25. Om een gedegen beleid te kunnen ontwikkelen, is meer kennis nodig over het fenomeen seksueel misbruik, de noden van de slachtoffers, de mogelijkheden van preventie en behandeling van plegers en de*

*strafrechtelijke afhandeling*¹⁹. De wetenschappelijke wereld heeft op dit vlak ook een rol te spelen, enerzijds bij het selecteren van onderzoeksthema's en de terugkoppeling van resultaten naar het beleid en de praktijk, maar ook bij het vulgariseren en breder verspreiden van de resultaten van soms zeer doorgedreven technische en/of theoretische analyses. Of de aanwezigheid van dergelijke informatie tot andere aanbevelingen zou geleid hebben, zeker in de context van seksuele delinquentie, is maar de vraag.

Voor de hier bestudeerde bepalingen geldt dat er geen expliciete wetenschappelijke referenties en inhoudelijke argumenten konden worden teruggevonden. *“Research-derived evidence influences policy and practice in some places, at some times, and on some subjects. On some subjects, especially those that implicate important normative and ideological concerns, such as capital punishment or severity of sentences, evidence is seldom likely to make much difference”* (Tonry, 2010: 793). Op basis van deze analyse horen seksuele delinquentie en seksuele delinquenten bij het lijstje van publiek zeer gevoelige aangelegenheden, waardoor wetenschappelijke bevindingen vermoedelijk moeilijk ingang vinden bij de beleidsmaker.

BRONNENMATERIAAL

Wetgevende stukken

(noot: de voorbereidende teksten zijn hier aangeduid onder de hoofding Handelingen, in de tekst zijn ze in voetnoot volledig opgenomen als Parlementaire Stukken)

WERV

Wet van 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het kader van de strafuitvoeringsmodaliteiten, B.S. 15 juni 2006.

Wet van 5 maart betreffende de voorwaardelijke invrijheidstelling en tot wijziging van de wet van 9 april 1930 tot bescherming van de maatschappij tegen de abnormalen en de gewontemisdadigers, vervangen door de wet van 1 juli 1964, B.S. 2 april 1998.

Wet van 18 maart 1998 tot instelling van de commissies voor de voorwaardelijke invrijheidstelling, B.S. 2 april 1998.

Hand. Kamer 1996-97, 10 juni 1997, Nr.1070/1 – 96/97. (Wetsontwerp VI)

Hand. Kamer 1997-98, 12 november 1997, Nr.1070/2 – 96/97. (Amendementen)

Hand. Kamer 1997-98, 14 november 1997, Nr.1070/3 – 96/97. (Amendementen)

Hand. Kamer 1997-98, 18 november 1997, Nr.1070/4 – 96/97. (Amendementen)

Hand. Kamer 1997-98, 19 november 1997, Nr.1070/5 – 96/97. (Amendementen)

Hand. Kamer 1997-98, 1 december 1997, Nr.1070/6 – 96/97. (Amendement)

Hand. Kamer 1997-98, 10 december 1997, Nr.1070/7 – 96/97. (Amendementen)

Hand. Kamer 1997-98, 12 januari 1998, Nr.1070/8 – 96/97. (Verslag Commissie voor de Justitie)

Hand. Kamer 1996-97, 12 januari 1998, Nr.1070/9 – 96/97. (Tekst aangenomen door de Commissie voor de Justitie)

Hand. Kamer 1996-97, 15 januari 1998, Nr.1070/10 – 96/97. (Tekst aangenomen in plenaire vergadering en overgezonden aan de Senaat)

¹⁹ Bijzondere Commissie betreffende de behandeling van seksueel misbruik en feiten van pedofilie binnen een gezagsrelatie, inzonderheid binnen de Kerk, Verslag van 31 maart 2011 betreffende de behandeling van seksueel misbruik en feiten van pedofilie binnen een gezagsrelatie, inzonderheid binnen de Kerk, *Parl.St. Kamer*, 2010-11, Nr.53 0520/002, p.414.

- Hand. Senaat 1997-98, 16 januari 1998, Nr.1 – 852/1. (Ontwerp overgezonden door de Kamer)*
Hand. Senaat 1997-98, 11 februari 1998, Nr.1-852/2. (Evocatieprocedure, Amendementen)
Hand. Senaat 1997-98, 17 februari 1998, Nr.1 – 852/3. (Evocatieprocedure, verslag)
Hand. Senaat 1997-98, 17 februari 1998, Nr.1 – 852/4. (Tekst aangenomen door de Commissie voor de Justitie)
Hand. Senaat 1997-98, 19 februari 1998, Nr.1 – 852/6. (Beslissing om niet te amenderen)
Hand. Kamer 2000-01, 2 februari 2001, Doc.50 1076/001. (Eindverslag commissie “basiswet gevangeniswezen en rechtspositie van gedetineerden”)
Hand. Kamer 2002-03, 13 maart 2003, Doc.50 2317/002. (voorstel van resolutie betreffende het eindverslag van de commissie basiswet)
Hand. Senaat 2004-05, 20 april 2005, Nr.3-1128/1. (Wetsontwerp betreffende de externe rechtspositie van gedetineerden)
Hand. Senaat 2004-05, 7 juni 2005, Nr.3-1128/2. (Amendementen)
Hand. Senaat 2004-05, 14 juni 2005, Nr.3-1128/3. (Advies Hoge Raad voor de Justitie)
Hand. Senaat 2004-05, 29 juni 2005, Nr.3-1128/4. (Amendementen)
Hand. Senaat 2005-06, 8 november 2005, Nr.3-1128/5. (Amendementen)
Hand. Senaat 2005-06, 8 november 2005, Nr.3-1128/6. (Amendementen)
Hand. Senaat 2005-06, 13 december 2005, Nr.3-1128/7. (Verslag Commissie voor de Justitie)
Hand. Senaat 2005-06, 13 december 2005, Nr.3-1128/8. (Tekst geamendeerd)
Hand. Kamer 2005-06, 16 december 2005, Doc.51 2170/001. (ontwerp overgezonden)
Hand. Kamer 2005-06, 24 januari 2006, Doc.51 2170/002. (Amendementen)
Hand. Kamer 2005-06, 7 februari 2006, Doc.51 2170/003. (Amendementen)
Hand. Kamer 2005-06, 8 februari 2006, Doc.51 2170/004. (Amendementen van de regering)
Hand. Kamer 2005-06, 14 februari 2006, Doc.51 2170/005. (Amendementen)
Hand. Kamer 2005-06, 21 februari 2006, Doc.51 2170/006. (Amendementen)
Hand. Kamer 2005-06, 22 februari 2006, Doc.51. 2170/007. (Amendementen)
Hand. Kamer 2005-06, 7 maart 2006, Doc.51 2170/008. (Amendementen)
Hand. Kamer 2005-06, 14 maart 2006, Doc.51 2170/009. (Amendement)
Hand. Kamer 2005-06, 24 maart 2006, Doc.51 2170/010. (Verslag Commissie voor de Justitie)
Hand. Kamer 2005-06, 24 maart 2006, Doc.51 2170/011. (Tekst aangenomen door de Commissie voor de Justitie)
Hand. Kamer 2005-06, 29 maart 2006, Doc.51 2170/012. (Amendement)
Hand. Kamer 2005-06, 30 maart 2006, Doc.51 2170/013. (tekst aangenomen en teruggezonden aan de Senaat)
Hand. Senaat 2005-06, 31 maart 2006, Nr.3-1128/9. (Ontwerp geamendeerd door de Kamer)
Hand. Senaat 2005-06, 18 april 2006, Nr.3-1128/10. (Verslag Commissie voor de Justitie)
Hand. Senaat 2005-06, 4 mei 2006, Nr.3-1128/11. (Tekst aangenomen in plenaire vergadering)

TBS

Wet van 26 april 2007 betreffende de terbeschikkingstelling van de strafuitvoeringsrechtbank, B.S. 13 juli 2007.

- Hand. Senaat 2006-07, 14 februari 2007, Nr.3-2054/1. (Wetsontwerp TBS)*
Hand. Senaat 2006-07, 28 februari 2007, Nr.3-2054/2. (Amendementen)
Hand. Senaat 2006-07, 28 februari 2007, Nr.3-2054/3. (Amendementen)
Hand. Senaat 2006-07, 13 maart 2007, Nr.3-2054/4. (Verslag Commissie voor de Justitie)
Hand. Kamer 2006-07, 16 maart 2007, Doc.51 2999/001. (Ontwerp overgezonden door de Senaat)
Hand. Kamer 2006-07, 27 maart 2007, Doc.51 2999/002. (Amendementen)
Hand. Kamer 2006-07, 5 april 2007, Doc.51 2999/003. (Verslag Commissie voor de Justitie)
Hand. Kamer 2006-07, 12 april 2007, Doc.51 2999/004. (Wetsontwerp aangenomen in plenaire vergadering)

Woonverbod

Wet van 14 december 2012 tot verbetering van de aanpak van seksueel misbruik en feiten van pedofilie binnen een gezagsrelatie, B.S. 22 april 2013.

- Hand. Kamer 2008-09, 22 oktober 2008, Doc.52 1509/001. (Wetsvoorstel Landuyt et al.)*
Hand. Senaat 2008-09, 16 december 2008, Nr.4 – 1077/1. (Wetsvoorstel Swennen et al.)
Hand. Kamer 2008-09, 3 maart 2009, Doc.52 1846/001. (Wetsvoorstel Schoofs et al.)

- Hand. Senaat* 2008-09, 24 maart 2009, Nr.4 – 1244/1. (Wetsvoorstel Van dermeersch et al.)
- Hand. Kamer* 2009-10, 29 juli 2010, Doc.53 0037/001. (Wetsvoorstel Landuyt)
- Hand. Kamer* 2010-2011, 31 maart 2011, Doc.53 0520/002. (Verslag bijzondere commissie betreffende de behandeling van seksueel misbruik en feiten van pedofilie binnen een gezagsrelatie, inzonderheid binnen de Kerk)
- Hand. Kamer* 2011-12, 20 juni 2012, Doc.53 2275/001. (Wetsvoorstel Van Cauter et al.)
- Hand. Kamer* 2011-12, 26 juni 2012, Doc.53 2275/002. (Amendementen)
- Hand. Kamer* 2011-12, 3 juli 2012, Doc.53 2275/003. (Amendementen)
- Hand. Kamer* 2011-12, 9 juli 2012, Doc.53 2275/004. (Verslag Commissie voor de Justitie)
- Hand. Kamer* 2011-12, 10 juli 2012, Doc.53 2275/005. (Tekst aangenomen Commissie voor de Justitie)
- Hand. Kamer* 2011-12, 10 juli 2012, Doc.53 2275/006. (tekst aangenomen Commissie voor de Justitie, nieuw opschrift)
- Hand. Kamer* 2011-12, 18 juli 2012, Doc.53 2275/007. (Amendement)
- Hand. Kamer* 2011-12, 18 juli 2012, Doc.53 2275/008. (tekst aangenomen in plenaire vergadering en overgezonden aan de Senaat)
- Hand. Senaat* 2012-13, 18 oktober 2012, Nr.5-1769/1. (evocatieprocedure, ontwerp geëvoceerd)
- Hand. Senaat* 2012-13, 7 november 2012, Nr.5-1769/2. (amendementen)
- Hand. Senaat* 2012-13, 27 november 2012, Nr.5-1769/3. (verslag Commissie voor de Justitie)
- Hand. Senaat* 2012-13, 27 november 2012, Nr.5-1769/4. (tekst verbeterd door Commissie voor de Justitie)
- Hand. Senaat* 2012-13, 6 december 2012, Nr.5-1769/5. (beslissing om niet te amenderen)

Literatuur

- Cartuyvels, Y. (2013). De terbeschikkingstelling van de regering (TBR) van recidivisten, gewoontemisdadigers en 'seksuele delinquenten': van 'veiligheidsmaatregel' naar dubbele straf. *De Orde van de Dag*, Nr.61, 46-55.
- Commissie "strafuitvoeringsrechtbanken, externe rechtspositie van gedetineerden en straffoemeting" (2003). *Eindverslag*. Brussel: onuitgegeven.
- Dupont, L. (Ed.) (1998). *Op weg naar een beginselenwet gevangeniswezen*. Leuven: Universitaire Pers.
- Goethals, J. (1991). *Abnormaal en delinkwent: de geschiedenis en het actueel functioneren van de wet tot bescherming van de maatschappij*, Antwerpen, Kluwer Rechtswetenschappen, 332p.
- Lussier, P. (2018). *La délinquance sexuelle. Au-delà des dérives idéologiques, populistes et cliniques*. Québec: Presses de l'Université Laval, 384p.
- Sherman, L.W., Gottfredson, D.C., MacKenzie, D.L., Eck, J., Reuter, P. & Bushway, S.D. (1998). *Preventing Crime: What Works, What Doesn't, What's Promising*, Research in Brief, National Institute of Justice, juli 1998, 1-19.
- Smet, V. (2013). *Sociaalwetenschappelijk onderzoek en beleid. Een analyse van de interactie, kennisgebruik en doorwerking in België en Vlaanderen*, Boom, Lemma, 222p.
- Snacken, S. (2007). Penal Policy and Practice in Belgium. *Crime and Justice*, Vol.36, 127-215.
- Tonry, M. (2010). "Public criminology" and evidence-based policy. *Criminology & Public Policy*, Vol.9, Nr.4, 783-797.
- Verpoest, K. & Vander Beken, T. (2007). Wat je doet, niet wie je bent: de nieuwe wet betreffende de terbeschikkingstelling van de strafuitvoeringsrechtbanken. *FATIK. Tijdschrift voor Strafbeleid en Gevangeniswezen*, nr.116, 21-24.
- Weiss, C.H. (1979). The Many Meanings of Research Utilization. *Public Administration Review*, Vol.39, 426-431.